

ความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องจากความบกพร่องของการใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนาและจุดอ่อนของระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมที่เปิดโอกาสให้ผู้มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าใช้อำนาจที่เหนือกว่านั้นผูกขาดครอบงำเศรษฐกิจของประเทศชาติ มิให้มีการแข่งขันกันอย่างเสรี ผู้มีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าสามารถวางข้อกำหนดในการจำหน่ายสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งเป็นพื้นฐานส่วนใหญ่ของสังคมได้ตามความพอใจของตน ยังผลให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้บริโภคในที่สุด นอกจากนี้ความบกพร่องของการใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนายังทำให้เกิดผลบังคับตามกฎหมายที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น เนื่องจากคู่สัญญาผู้ได้เปรียบกว่าในเรื่องอำนาจต่อรองนำเอาสิทธิเสรีภาพในการทำสัญญาไปใช้ในทางที่เป็นประโยชน์แก่ตนฝ่ายเดียว โดยการผนวกข้อสัญญาที่ได้เปรียบบางประการเข้าไว้ เช่น ข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบ (Exemption Clause) ให้มีเนื้อหาที่ผิดแยกไปจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา ถึงขนาดเป็นการทำลายหลักพื้นฐานของสัญญา นอกจากนี้ยังกำหนดข้อสัญญาที่เพิ่มสิทธิบางประการนอกเหนือไปจากที่กฎหมายกำหนดให้แก่ฝ่ายตน และตัดสิทธิของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งกฎหมายมุ่งคุ้มครอง ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนที่เกิดจากข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่ผู้มีอำนาจต่อรองเหนือกว่าเป็นผู้วางข้อกำหนดที่เอารัดเอาเปรียบ และหลีกเลี่ยงด้วยบทกฎหมายทุกวันนี้มีวันจะเพิ่มมากขึ้นตามความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ จำเป็นที่รัฐจะต้องรีบเร่งหาทางเข้าไปเยียวยาแก้ไข โดยเฉพาะในเรื่องที่กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ไม่สามารถนำไปปรับใช้ได้ ดังนั้นฝ่ายพัฒนากฎหมาย กองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมตุลาการ กระทรวงยุติธรรมจึงได้ผลักดันให้มีการยกร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมขึ้น โดยคณะกรรมการพิจารณาแก้ไขข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรี เป็นผู้ร่างขึ้นเสนอสภานิติบัญญัติ เมื่อพิจารณาถึงหลักการของกฎหมาย สำคัญ และตัวบทกฎหมายที่ยกร่างขึ้นนี้ ในวงการนิติศาสตร์ต่างเห็นพ้องต้องกันและยอมรับว่าน่าจะเป็นกฎหมายที่เป็นประโยชน์ เป็นความหวังและหลักประกันให้กับ

คนยากไร้และผู้มีอำนาจต่อรองน้อยกว่าในสังคมไทยที่จะมีโอกาสใช้สิทธิเรียกร้องขอความคุ้มครองจากศาลได้ในกรณีที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการเข้าทำนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ แต่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวจำเป็นต้องถูกถอนออกจากราชการประชุม เนื่องจากเหตุผลที่ว่าสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นว่าประเทศไทยยังไม่สมควรออกกฎหมายเฉพาะมาควบคุมข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมโดยตรง ด้วยเหตุผลที่ว่าในประเทศไทยมีบทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะหลายฉบับที่อาจนำมาใช้แก้ไขปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมได้ ดังนั้นจึงสมควรมีการวิเคราะห์อย่างจริงจังว่า บทบัญญัติกฎหมายไทยที่ใช้อยู่ในขณะนี้เพียงพอหรือไม่ที่จะนำมาใช้แก้ไขปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ควรจะนำประสบการณ์และมาตรการที่ต่างประเทศใช้ในการแก้ไขปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมมาใช้ในประเทศไทยหรือไม่เพียงใด และแนวทางที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหาคควรจะใช้แนวทางตามแบบของประเทศไทยหรือไม่

สมมติฐาน

ด้วยการพัฒนาการสังคมและเศรษฐกิจของประเทศได้เจริญก้าวหน้าอย่างมากและด้วยรวดเร็ว อันเป็นเหตุทำให้ธุรกิจและกิจการค้าต่าง ๆ ในประเทศได้พัฒนาเป็นเงาตามตัว ทำให้บทบัญญัติกฎหมายเช่นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวกับนิติกรรมสัญญาหรือกฎหมายเอกเทศสัญญารวมตลอดสัญญาอื่น ๆ โดยทั่วไปได้ยึดหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการทำนิติกรรมสัญญา (freedom of Contract) ได้มีส่วนถูกรบกวน โดยเฉพาะคู่สัญญาที่มีความแตกต่างในทางเศรษฐกิจ ความรอบรู้ และประสบการณ์ทางกฎหมาย อันนำมาซึ่งอำนาจการเจรจาต่อรองที่น้อยกว่า ทำให้นิติกรรมสัญญาบางชนิดซึ่งประชาชนทั่วไปมีความจำเป็นต้องเข้าไปทำนิติกรรมสัญญากับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งต้องเสียเปรียบหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมอย่างน่าเห็นใจเพราะมีอำนาจต่อรองน้อย และเป็นผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาและขาดประสบการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบสัญญาประเภทที่เรียกว่า "สัญญาสำเร็จรูป" หรือสัญญาที่เขียนฝ่ายเดียวตามอำเภอใจ ดังนั้นจึงเห็นสมควรที่จะต้องศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อหาแนวทางในการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าวโดยมาตรการทางกฎหมาย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เนื่องจาก คณะกรรมการพิจารณาแก้ไขข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมซึ่งแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรี ได้ยกร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมเพื่อใช้เป็นกฎหมายทั่วไปที่เปิดโอกาสให้ศาลเข้าไปดูแลการทำสัญญาบางประเภทที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่คู่สัญญาในกรณีที่ยังไม่มีกฎหมายพิเศษเฉพาะเรื่องบัญญัติไว้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงแนวทางที่ร่างพระราชบัญญัตินี้ใช้ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมว่ามีมาตรการในการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่ เพียงใด

ขอบเขตของการศึกษา

เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. เป็นกฎหมายทั่วไปที่เปิดโอกาสให้ศาลเข้าไปดูแลการทำสัญญาบางประเภทที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่คู่สัญญาในกรณีที่ยังไม่มีกฎหมายพิเศษเฉพาะเรื่องบัญญัติไว้ โดยร่างพระราชบัญญัตินี้ได้แบ่งกลุ่มสัญญาออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มมาตรา 5 ได้แก่สัญญาที่ทำระหว่างผู้ประกอบการกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ สัญญามาตรฐาน และสัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีอำนาจต่อรองในการทำสัญญาเหนือกว่าคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง มาตรา 6 ได้แก่สัญญาหรือข้อตกลงจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพในการประกอบอาชีพ การงานหรือการทำนิติกรรม มาตรา 7 ได้แก่สัญญาที่มีช้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเพื่อการชำระค่างบหรือเพื่อการรอนสิทธิในการส่งมอบทรัพย์สิน มาตรา 8 สัญญาที่มีการให้รับมัดจำได้ และกลุ่มมาตรา 9, 10 เป็นเรื่องการทำความตกลงหรือประกาศล่วงหน้าที่ยกเว้น หรือจำกัดความรับผิดของตนเพื่อความเสียหายอันเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ และเรื่องอ้างความยินยอมหรือความตกลงของผู้เสียหายเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเพื่อละเมิดของตน ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งที่จะทำการศึกษาวิจัยถึงกรณีการนำมาตรการทางกฎหมายตามมาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 9 และมาตรา 10 แห่งร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. มาใช้ในการควบคุมและแก้ไขข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม นอกจากนี้จะทำการศึกษาวิจัยบทบัญญัติต่าง ๆ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 รวม

ทั้งร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ส่วนที่ว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านนิติกรรมสัญญา ร่างพระราชบัญญัติขายฝากที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติควบคุมการเข้าซื้อสินค้า พ.ศ. โดยจะวิเคราะห์ว่ากฎหมายเหล่านี้สามารถนำมาใช้ในการควบคุมและแก้ไขความไม่เป็นธรรมในเชิงสัญญาได้มากน้อยเพียงใดและเพียงพอหรือไม่ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศจะทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงกฎหมายเกี่ยวกับ The Standard Terms Act 1976 ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน, The Unfair Contract Terms Act 1977 ของประเทศอังกฤษ และ The Uniform Commercial Code ของประเทศสหรัฐอเมริกา

วิธีดำเนินการวิจัย

ทำการศึกษาและวิจัยค้นคว้าแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) คือเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ในรูปแบบของหนังสือ บทความทางกฎหมาย และตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลเหล่านี้มาศึกษาถึงหลักเกณฑ์และแนวความคิดอย่างมีระบบ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยให้มีการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง แนวทางในการดำเนินการควบคุมและแก้ไขข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง เพื่อเสนอแนะข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์หากมีการออกกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับการควบคุมและแก้ไขข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

2. ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างผลงานทางวิชาการแก่สถาบันการศึกษาและเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภค หรือผู้มีอำนาจต่องรองน้อยกว่าในการศึกษาทำความเข้าใจเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองมิให้ตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบในการเข้าทำนิติกรรมสัญญา นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการค้าในการศึกษาเพื่อที่จะรู้ขอบเขตของตนว่าสามารถจะทำสัญญาโดยวางเงื่อนไขความรับผิดชอบหรือข้อกำหนดต่าง ๆ ในขอบเขตเพียงใดจึงจะอยู่ในกรอบของความเป็นธรรม ไม่เอาर्डเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจนเกินไป